

BESÆTTELSESHISTORIEN.

Ach, ach, ach, vort kiære Thisted.
Holberg: "Hexeri eller Blind Allarm",
5. Akt, 1. Scene.

DENNE Begivenhed er uadskilleligt knyttet til Thisted; den begyndte først på Året 1696 og afsluttedes med en Højesteretsdom et Par År senere. Ved den blev Byen berygtet over det ganske Land og vidste man ned igennem Tiderne ikke andet at fortælle om Thisted, så vidste man dog, at det var her, at den "vidt udråbte Besættelse" havde fundet Sted¹).

Der er mange Vidnesbyrd om i hvor høj Grad, den optog Samtiden, og for Holberg bliver Thisted den By, "hvor Folk ikke løsligen troer en Ting"²). For ham er det nordlige Jylland i Almindelighed et rent Overtroens Hjemland; men angiver han ikke Stedet for en eller anden overtroisk Begivenhed nøjere, så tager man dog næppe fejl i, at han stadigvæk tænker på Thisted, og her hen lægger han da også specielt Skuepladsen for Komædien "Hekseri eller Blind Allarm".

For at forstå Årsagen til den for vor Tid så mærkværdige Foreteelse, skal der gøres opmærksom på, at Besættelser af ganske lignende Natur kendes mange Steder fra de er ikke noget specielt for Danmark end sige for Thisted.

Troen på Djævlebesættelse kan føres langt tilbage i den kristne Tid, og både i den katholske og den lutherske Lære var det forlængst fastslået, at en sådan kunde finde Sted. Den første lutherske Biskop, Peder Palladius, erklærede, at der vrimlede af Djævle som med Fluor på en Sommerdag, og at de var utallige som Solegran. Det gjaldt derfor om at tage sig i Vare; men man kunde aldrig vide sig sikker for, at ikke en eller anden Troldkvinde kunde mane en eller flere Djævle i en, eller at man måske selv kunde blive beskyldt for Trolddom, hvorfor Djævlebesættelser næsten altid havde Hekseprocesser til Følge, og ikke blot i Danmark, men over hele Europa blussede Heksebålene i det 16. og 17. Århundrede. Den første Heks blev her i Landet brændt 1540 og den sidste få År før Begivenhederne i Thisted.

¹ Selv om der vanskeligt kan føjes noget nyt til det kendskab, man har til Besættelseshistorien, så kan den dog ikke helt udelades i en Omtale af Byens Historie. Fremstillingen er udarbejdet på Grundlag af nedenfor anførte Vaerker samt Bytingsbogen 1696-1703 og indskrænker sig til Sagens Forløb i Thisted med Omtale af dens endelige Udfald.

Kilder: Kort og sandfærdig Beretning om den vidtudsatte Besættelse udi Thisted. Til alles Efterretning af Original-Akter og troværdige Dokumenter uddragen og sammenskreven (af Arne Magnussen). På ny udgiven af Alfred Ipsen, Kbhvn. 1891. Dr. med. Fr. Hallager: Magister Ole Bjørn og de besatte i Thisted. Kbhvn. 1901.

Skulde nogen ønske nøjere Kendskab til Besættelsen henvises til disse Bøger.

² Holberg: "Uden Hoved og Hale", 1. Akt 5. Scene.

Det lå i Sagens Natur, at det måtte være Præsterne, der var selvskrevne til at tage Kampen op med Djævelen ved en sådan Besættelse. Kristian d. 5.s Kirkeritual indeholder derfor også Oplysninger om de særlige Kendetegn ved hvis Hjælp man kunde afgøre, om man havde et besat Menneske for sig, ligesom der også gives Anvisning på de Ceremonier efter bestemte Regler, som Bøn, Sang og Besværgelse, der var nødvendige for at helbrede de lidende. Lægevidenskaben har i vore Dage påvist, at disse Besættelser var hysteriske Epidemier, og som sådan må da også Besættelsen i Thisted forklares; den Hekseproces, som også her fulgte i dens Spor blev ikke til noget, ligesom selve Begivenheden blev den sidste af sin Slags her i Landet.

Omtrent ved Året 1680 havde en dengang 14-årig Pige, Maren Spillemands, fra Skinnerup fået "nogen Rysten og Gysen i sine Lemmer, hvormed undertiden fulgte nogle Konvulsioner". Den Interesse, der lidt efter lidt vakte for hendes Person, forledte hende til Dovenskab og Dagdriveri, så at hun strejfedes om uden noget fast Ophold. Da denne Tilstand snarere blev værre end bedre, mente både Pigebarnet og hendes Fader, at en gammel Kone, Ane Kristensdatter, der også boede i Skinnerup og almindelig var anset for at være en Troldkone, skulde have vist noget ondt i hende. Fornuftige Folk antog imidlertid hendes Sygdom for "Skrømteri og selvgjort Værk"; men Faderen lod hende søge Hjælp hos flere af Egnens lægekyndige Præster. Enkelte af disse, og deriblandt da også Præsten i Thisted Magister Anders Heboe, kom til den Anskuelse, da de så hendes Fagter og Gebærder, at hun måtte være besat af Djævelen, hvorfor de bad for hende på Prædikestolen i deres Kirker og søgte at uddrive Djævelen ved Bøn og Sang, men uden at det hjalp noget.

Da Anders Heboe døde, blev han efterfulgt i Embedet som Præst i Thisted af Magister Oluf Bjørn. Han var da bekendt for at være en hæderlig og dygtig Mand, der havde et godt Lov på sig for sin store theologiske Lærdoms Skyld. Han var endvidere anset for at være religiøst grebet; men som det vil fremgå af hans Optræden i Besættelsessagen, var der noget sygeligt ved hans Religiositet, og hans stærke Ensidighed i disse Spørgsmål viser ham som en kritikløs og stejl Natur, der på ingen Måde tålte Modsigelse over for hans egne Anskuelser. Hertil kommer så, at hans Nervesystem vidnede om en vis Abnormitet, der gav sig Udslag på forskellige uheldige Måder og deriblandt da også, at han på en "sær Måde eksaminerede det unge Kvindekøn i deres

Børnelærdom”, således ved at give dem, hvad han kaldte en ”faderlig Revselse”, d. v. s. Slag på det blottede Legeme, altsammen noget, der efterhånden stiller ham i et uheldigt Lys og bevirkede, at han var ude af Stand til med Myndighed at beherske de ved Besættelsen indtrufne Omstændigheder.

Til ham var det altså nu, at Maren Spillemands henvendte sig for at søge Helbredelse. Oluf Bjørn lagde til en Begyndelse ikke videre Vægt på hendes Svaghed, men udtalte dog samme Formodning som sin Forgænger, at det ikke var umuligt, at Ondet skyldes noget ”Spøgeri eller Trolddomsværk”.

Der gik nogle År hen, og man havde vel vænnet sig til at betragte hendes Sygdom som værende uden nogen Interesse, da Byen pludselig i Januar Måned 1696 overraskedes ved, at Magister Bjørn offentlig erklærede hende for at være legemlig besat af Djævelen, og dermed træder Begivenhederne mere frem for Offentligheden.

Omtrent ved samme Tid havde en Borger i Thisted, Oluf Langgård³), et Pigebarn, Kirsten, der fik nogle Anfald, som kunde tyde på ”faldende Syge”. Hun var kun 9 År gammel og fik det Skudsmål, at hun ”var et vittigt Barn, men derhos ilde optugtet”. Hendes Fader søgte også Råd for hende hos lægekyndige Præster. En af dem prøvede da også på at helbrede hende ved at gøre Bøn for hende, men uden nogen Bedring. Da Langgård fik at vide, at Magister Bjørn havde fået Maren Spillemands under sin Behandling, gik han også til ham med Barnet, og efter at have set hende, erklærede Magisteren, at hendes Sygdom var i Slægt med den ”faldende Syge”.

Ved dette Besøg så Kirsten Langgård imidlertid, hvorledes Maren Spillemands råbte, skreg og gebærdede sig, og hun begyndte nu at efterligne hende efter bedste Evne, og da der var gået en Tid, forandrede Magister Bjørn sin Mening om hende og erklærede ligeledes, at hun var legemlig besat af Djævelen, en Antagelse hvori han bestyrkedes af et Par Studenter⁴), som på samme Tid opholdt sig i Byen og nu hjalp Præsten med at helbrede de besatte, der mere og mere ophidsedes og begge to stadig væk skyldte den gamle Kone fra Skinnerup for at være en Troldkvinde, der havde indmanet Djævle i dem, hvilke de endogså kunde nævne ved Navn.

Hos den jævne Befolkning ”den gemene Mand” i Byen var der nu heller ikke længere nogen Tvivl om, at der forelå en virkelig Besættelse, og Magister Bjørn udtalte på Prædikestolen, ”at Djævelen var efter Befaling opkommen af Helvede at forkynde Guds Villie, fordi Menneskene ikke vilde adlyde Guds Ord”, og at ”der var ingen Forløsning eller Frelse for disse Mennesker, førend de som af dennem påberåbt blev grebne og brændt”, og dermed var der altså vist en Udvej til Helbredelse for de to besatte. Kristen Spillemand lod derfor rejse Tiltale mod Ane Kristensdatter, som blev grebet og ført til Thisted og

sat under Tiltale for at være Skyld i Besættelsen. Hendes Naboer vidnede, at hun i mange År havde været anset for at være Skyld i Maren Spillemands Sygdom og ligeledes for at være berygtet for Trolddom. Oluf Bjørn og de to Studenter vidnede, at de syge havde sagt, at Djævelene var indmanede i dem af hende, og at de ikke vilde vige, før hun var brændt.

Kort efter indtraf et nyt Tilfælde, idet en Pige, Ane Jensdatter fra Legind, var kommet i Tanker om, at hun var besat og skød Skylden herfor på Oluf Fiskers Kone i Istrup, som den, der havde manet to nærmere navngivne Djævle i hende. På Foranledning af Amtmanden blev der også rejst Tiltale mod Fiskerkonen og adskillige andre Kvinder for Hekseri.

I deres Nød fremkom nu de stakkels Kvinder med forblommede Trusler om, at dersom de skulde lide noget, skulde det også række til dem, der bar Guldkæder, og dermed begyndte en Række Anklager ”mod fornemme godt Folk”; men mod hvem disse Beskyldninger var rettede, og hvad de i Enkelthederne gik ud på, vides ikke; kun om Borgmester Enevold Bjerregårds Hustru, Anne Søe, foreligger der Efterretninger. At hun var blandt dem, der blev beskyldt for Hekseri, skulde skyldes en Hævnaft fra Magister Oluf Bjørns Side, fordi han var blevet afvist som Frier til hendes Datter (S. 48); man har også påstået, at han skulde have fået hele Besættelsen sat i Gang i den Anledning, men som allerede bemærket var Besættelsen begyndt før han kom til Thisted. En af de besatte havde særlig beskyldt Anne Søe for at være Skyld i hendes Ulykke, og da hun blev spurgt om, hvorfor hun særlig nævnede hende, angav hun som Grund, at Anne Søe altid havde talt ilde om hende.

Hvorledes Fru Anne Søe har klaret disse i Virkeligheden så farlige Beskyldninger vides ikke; thi da Sagen afgjordes ved Højesteretsdommen, blev det i denne påbudt, at hvad ”ellers udi denne Sag er passeret adskillige Godtfolk til Præjudice på deres gode Navn og Rygte, såvel alt, hvad denne forment Besættelseshandel angående udi Tingbøgerne og Rådstueprotocollerne er indført bør aldeles derudi annulleres og udslettes”. Dette har da også fundet Sted; både i Thisted Bys Tingbog og i Hillerslev Herreds Justitsprotokol fra disse År er en Del Sider gjort ulæselige ved at være oversmurt med Blæk. Men også Hekseprocessen løb ud i Sandet. Ane Kristensdatter værgede således godt for sig; over for de besattes Beskyldninger, at hun skulde have indmanet Djævle i dem, erklærede hun, at ”det var Løgn, alt det Fanden havde sagt”. I første Instans hjalp hendes Benægtelse dog intet, idet hun tilligemed de øvrige for Hekseri beskyldte Kvinder blev dømt til at brændes levende. Imidlertid var det allerede ved Recessen af 1576 blevet påbudt, at Domme i Heksesager skulde stadfæstes af Landstinget, før de måtte eksekveres; dette skete da også her; Ane Kristensdatter med Lidelsesfæller blev frikendte; at mere moderne Syn på Heksevæsenet havde begyndt at brede sig.

³ Sikkert den Oluf Pedersen Langgård, der ejede Søgård i Nors.

⁴ Studenterne var Chr. Mavors og Poul Rytter.

Sagen vakte både i Byen og Omegnen et mægtigt Røre, og der blev efterhånden et stort Tilløb til de besatte af Folk, der vilde have Oplysning om alt muligt. Navnlig ønskede man gerne at få at vide, hvem der kunde være Skyld i indtrufne Uheld, og de fængslede for Hekseri beskyldte Kvinder blev af alle de besatte udlagt som de skyldige. Der var således en velagtet Borger i Byen, hvis Hukommelse efterhånden var blevet noget svækket; han var en ældre Mand, så Grunden kunde være meget naturlig; men en Dag spillede hans Hukommelse ham et Puds, og han gik da også til de besatte for at få Rede på, hvem det var, der forfulgte ham og tog Hukommelsen fra ham, og Svaret blev: Ane Kristensdatter. Han lod straks føre Vidner og anlægge Sag imod hende. En anden Mand, der kom kørende, var på Vejen kommen forbi 3 Harer; idet han passerede dem, fik han ligesom et Stik i sit Hjerte, hvorfor han troede, at Harerne var 3 Djævle; han bød dem pakke sig, hvilket de ikke lod sig sige to Gange, og han takkede Gud, fordi han var sluppet så nådigt. En tredje Borger var efter en god Aftensmad gået i Seng; men da han i Søvn lå og væltede rundt i Sengen plaget af urolige Drømme, faldt Dynen ned på Gulvet, hvilket han antog måtte skyldes Djævelen. Han henvendte sig også til de besatte og spurgte en af dem, om hun kunde sige, hvad der var hendet ham sidste Nat. "Ja, jeg kan", lød Svaret, "Dynen faldt forleden Nat af dig". Imidlertid kunde der dog også gives en naturlig Forklaring på denne overraskende Oplysning, idet man siden fik godtgjort, at en Sladrekælling var gået Byen rundt med den Historie, der da også var kommet de besatte for Øre.

Da Rygtet om de mærkelige Ting, der foregik i Thisted nåede til Ålborg, fik Biskop Jens Bircherod det også at vide, og han anmodede Magister Bjørn om nærmere Oplysninger, og denne tilskrev da Biskoppen et meget langt og udførligt Brev, hvori han gør Rede for Besættelsen, ligesom han begrunder sin Antagelse af disse Menneskers Tilstand, alt i Overensstemmelse med den kirkelige Besættelseslære. Biskoppen var efter at have læst denne Beretning heller ikke i Tvivl om, at her forelå en virkelig Besættelse og på Præstens Anmodning om Assistance af nærboende Præster gav han Ordre til, at de tre nærmeste Herreders Præster skiftevis skulde møde i Thisted, så at der altid kunde være to hos de besatte. At de gejstlige Herrer ikke alle var glade ved dette Hverv, forstår man, da adskillige af dem ikke vilde anerkende, at der forelå nogen virkelig Besættelse; men deres Vantro på dette Område blev på det skarpeste imødegået af Magister Bjørn.

Nu var Besættelsen nået til det Tidspunkt, at den som en Smitte begyndte at brede sig med rivende Fart, og adskillige mest yngre Kvinder troede sig besatte, og i Løbet af kort Tid var der i alt 14, de fleste fra Thisted, både gifte og ugifte, men væsentlig af "den gemene Almue". Som Følge heraf bredte Uhyggen sig over Byen, også til den mere velhavende og oplyste Del af Befolkningen. Adskillige overvejede alvorligt

at forlade Byen, da der daglig ikke "hørtes andet prædiket, læses eller synges i Kirken, intet andet tales eller handles i Husene end om Djævelen, Trolddom, Spøgeri, Besættelse og andre forskrækkelige Ting".

Af stor Virkning må sikkert også Gudstjenesten have været. Den overværedes af de besatte, der også af og til fremstilledes i Kordøren til almindelig Beskuelse. Hændte det nu, at de fik deres Anfald i Menighedens Overværelse kunde dette give Stof til mange Samtaler. Det var således i Kirken, at Kirsten Langgård truede Amtmanden med, at hans Børn skulde blive besatte, hvis ikke Troldkonerne blev brændt. En anden Gang hændte det, medens Ole Bjørn stod på Prædikestolen, at der tydelig fra Sideskibets Hvælvinger hørtes en Stemme sige 3 Gange i Rad: "Ja, det vil jeg".

Imidlertid blev det efterhånden besværligt både for Magisteren og hans Kolleger "at betjene" de besatte, hvorfor han igen henvendte sig til Biskoppen om yderligere Hjælp med den Begrundelse, "at han ikke troede, at der var sket større Tegn eller Undere siden Apostlenes Dage, end der nu skete i Thisted". Da besluttede Biskoppen sig til selv personlig at undersøge Forholdene, og sammen med den lægekyndige Præst i Ingstrup i Vendsyssel, Jakob Ottesen, kom han 20. Juni 1696 til Hillerslev Præstegård, hvortil de to først besatte, Maren Spillemands og Kirsten Langgård, i den Anledning blev ført. Efter foretagen Undersøgelse vilde dog hverken Biskoppen eller Præsten anerkende de to Kvinders Tilfælde som rigtig Besættelse; men deres Anskuelser blev på det ivrigste imødegået af Ole Bjørn, og i Disputens Hede var han ikke fri for at være grov over for sine lærde Modstandere og hånede dem, da de ikke vilde gå ind på hans Påstande, hvorefter de skiltes i Uenighed.

For nu om muligt at komme dette "Uvæsen" til Livs, henvendte Biskop Bircherod sig efter sin Hjemkomst til Stiftamtmanden for ved hans Hjælp at få Maren Spillemands og Kirsten Langgård til Ålborg og der nøje sætte sig ind i deres Tilstand. Efter nogen Tids Forløb blev førstnævnte også ført til Ålborg, og det lykkedes at få hende til at indrømme, at hun af sig selv havde gjort de sælsomme Fagter og Gebærder og "ingen Tid været af Djævelen besat på den Måde, som hun det havde indbildt Folk". Ikke blot overfor Biskoppen vedgik hun sine Dårskaber, men også i gentagne Forhør over for flere af Byens Præster, hvorefter hun blev indsat i Forvaring i Hospitalet i Ålborg, og da man havde haft Held med sig over for hende, skulde Kirsten Langgård også føres til Ålborg, men hendes Fader satte sig efter Samråd med Oluf Bjørn imod det, nægtede at udlevere hende og skjulte hende.

Da Rygtet om Maren Spillemands Bekendelse nåede Thisted, erklærede Oluf Bjørn straks, at dette skyldtes Djævelen og ikke hende selv, og indgav Ansøgning til Kongen om, at der "måtte beskikkes myndige og forstandige Mænd, som uden Persons

Anseelse kunde inkvirere om Trolddomsvæsenet, således at de skyldige blev straffede”, og denne Ansøgning blev underskrevet af en stor Del af ”den gemene Almue” i Thisted. Biskoppen og Stiftamtmanden sendte samtidig deres Beretning til Kongen, som nedsatte en Kommission med den Opgave grundigt at undersøge Sagen og fremkomme med en Indberetning. Da denne var Kongen i Hænde, blev det befalet Oluf Bjørn straks at begive sig til Ålborg, og Præsterne i Omegnen af Thisted fik Ordre til at formane Almuen og bibringe den Oplysning om denne foregivne Besættelse og Trolddomssag.

Nu fik Oluf Bjørn travlt; den kongelige Befaling tog han meget lidt Hensyn til og modarbejdede endogså dens Udførelse ud fra den Forudsætning, at der virkelig forelå en Djævelbesættelse efter de bedste Mønstre og i Overensstemmelse med den kirkelige Læres Dogmer; de besatte, der var blevne tilbage i Thisted, anstillede sig endnu galere, og der blev på hans Foranstaltning udspremt et Skrift, hvori der udtaltes, at dersom Troldkonerne ikke blev brændte, ”skulde der komme så stor Elendighed og Ulykke over Landet, som aldrig før var hørt, så at Tyrkerne skulde æde Kødet af Menneskenes Ben, og de skulde dog gå levende på Gaden”. På samme Tid blev der i al Hemmelighed sendt et Bud til Maren Spillemands, hvilket forestillede hende, at hendes Bekendelse vilde koste hendes Hals hvis hun fremdeles fastholdt den, hvorfor hun igen begyndte på sine gamle Fagter. Samtidig rejste Magister Bjørn til København med et Skudsmål om sin egen Lærdom og Berømmelse, hvilket han havde selv sat sammen og fået underskrevet af en stor Del af Byens Borgere. Ved sin Nærværelse i København håbede han at finde åbne Øren for hans Opfattelse af de besattes Tilstand; han havde ikke Held med sig, og det blev befalet ham at rejse til Ålborg og afvente Kommissionens Undersøgelse.

Det viste sig nu, at Oluf Bjørns Fraværelse havde haft en særdeles gunstig Indvirkning på de besatte, så at de var faldne mere i Ro, og da man mente, at deres Fjernelse fra Thisted sikkert også vilde have en gavnlig Indflydelse på dem, blev efter kongelig Befaling de mest angrebne ført til Ålborg, også Kirsten Langgård; her skulde Undersøgelsen fortsættes, og dermed blev Thisted befriet for det urolige Selskab, der nu i så mange Måneder havde sat Byen på den anden Ende.

De til Ålborg førte Kvinder var: *Maren Hansdatter Zirichs*, Anders Lauritsens Hustru, *Karen Spillemands*, Søster til Maren, *Anne Krogsgård*, *Inger Fusmand*, gift med en Skoflikker, og *Anne Jakobsdatter*, tilligemed de to tidligere til Ålborg førte Maren Spillemands og Kirsten Langgård, i alt 8⁵).

⁵ De øvrige besatte Kvinder var på det Tidspunkt Overflytningen til Ålborg fandt Sted såvidt helbredte, således Ane Jensdatter Legind, der var rejst hjem og i længere Tid ikke havde vist Tegn på Besættelse. De to Søstre Anne og Gertrud Andersdatter helbrededes efter at have været under Behandling af Magister Jørgen Seerup i

Kommissionens Kendelse faldt den 14. Maj 1697 og lød bl.a. på, at Maren og Karen Spillemands, Anne Krogsgård og Karen Toftum skulde miste deres Liv, og Hovedet sættes på Stage, Anne Jakobsdatter skulde stryges til Kaget og forvises Land og Rige; de øvrige Kvinder fik mindre Straffe med Undtagelse af Inger Fusmand, der var død. Magister Bjørn skulde have sit Kald og Embede forbrudt, stå åbenbar Skrifte i Thisted Kirke og der afbede den store Forargelse, han havde givet sin Menighed, miste sin Boes Lod og ikke mere lade sig finde i Jylland. Oluf Langgård, der egentlig kun modsatte sig, at hans Barn skulde føres til Ålborg, dømtes til at have sit Boes Midler forbrudt og desuden straffes med Jern på Bremerholm i hans Livstid, en unødigt hård Straf, der sikkert kun skyldtes, at han vovede at trodse Kommissionen.

Oluf Bjørn indankede imidlertid Sagen for Højesteret og her faldt den endelige og afsluttende Dom i hele den uhyggelige Sag 26. Febr. 1698; den ændrede i høj Grad Udfaldet dels ved at formilde Straffene og dels ved at frikende enkelte af de anklagede. De fire dødsdømte beholdt Livet, men skulde stryges til Kaget og indsættes i Forvaring. For Kagstrygningen blev de benådede, men blev hensat forskellige Steder i Landet, hvor de faldt i Ro, og senere hører man ikke mere om dem. Oluf Bjørn mistede Kjole og Krave og skulde hensættes i Fængsel på Livstid; Året efter blev han benådet mod at forlade Landet⁶). Den meningsløse Dom over Oluf Langgård ændredes til en Bøde på 40 Rdl. ligesom han sattes i fuld Besiddelse af sine Ejendomme. Adskillige af de Embedsmænd, som havde medvirket under Sagens Gang, fik Bøder for udvist Mangel på Forsigtighed, således Amtmand Jørgen Scheel Due, der måtte bøde 50 Rdl., Amtsforvalter Jens Hansen 20 Rdl., men Biskop Bircherod ikke mindre end 1000 Rdl. Selv om Højesteretsdommen satte Sagens Udfald i et andet Plan end Kommissionsdommen, så gik den dog ud fra, at Besættelsen var et gennemført Bedrageri, og først Nutiden har kunnet påvise, at den skyldtes en hysterisk Epidemi.

Selve Besættelseshistorien har blandt andet også den mere almindelige kulturhistoriske Interesse, at den lader os få et Indblik i en lille Købstads åndelige Horisont i Slutningen af det 17. Århundrede; men denne har dog rimeligvis været så nogenlunde ens for de fleste af Landets mindre Købstæder på denne Tid, og det får være en Trøst for Thisted, at Besættelsen sikkert ligeså godt kunde være foregået i en hvilken som helst anden Købstad.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1924, side 58-68)

Ribe; ligeledes raske var Anne Dahl, en Kvinde på 61 År samt to unge Piger Anne Pedersdatter Bondes og Anne Laursdatter Griis.

⁶ Da Kong Frederik d. 4. en halv Snes År senere på en Udenlandsrejse opholdt sig i Dresden, henvendte Ole Bjørn sig til ham om en Pension, Indtil han igen kunde få Embede i Danmark; men denne Henvendelse blev forgæves. (Se Dagens Nyheder ²⁹/₂ 1920: ”Blandt Sværmere, Godtfolk og Skælmer”).